

УДК 821.161.2-12.09

Г. Вишнеvsька

ЛІНГВАЛЬНА ОБ'ЄКТИВАЦІЯ КОНЦЕПТУ “ЧОРТ” У ПОЕТИЧНІЙ ДРАМАТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Аналізується концепт “чорт” у поетичній драматичній творчості Лесі Українки. Виявлено основні смисли, що визначають його семантику в мовно-концептуальній картині світу письменниці. Роботу виконано в аспекті когнітивної лінгвістики.

Ключові слова: концепт, концептосфера, хтонічне, картина світу.

Вивчення процесів мовного розвитку, зокрема в аспектах вияву експресивних потенцій мови, є актуальною гуманітарною проблемою, тому що в цілому стосується мови як вияву духовної культури народу. Етапи цього розвитку яскраво простежуються у творчості українських письменників, особливо тих, що історично мають право називатися мовними особистостями, розбудовниками мови. Саме до таких авторів належить Леся Українка – одна з найпомітніших постатей у вітчизняній літературі, мова якої є цінним здобутком в історії української літературної мови.

У цій статті, виконаній в аспекті когнітивної лінгвістики, актуалізується дослідження хтонічних концептів, вербалізованих за допомогою відповідної демонології. Предметом розгляду став етнокультурний концепт “чорт”, репрезентований у мовно-концептуальній картині світу Лесі Українки. Завдання дослідження полягає в тому, щоб, зважаючи на особливості номінування концепту, простежити семантику аналізованої структури в авторській картині світу.

Наукове дослідження української демонології як складової загальнослов'янської міфології розпочалося з середини ХІХ ст. Цій темі приділяли увагу М. Костомаров, М. Максимович, О. Потебня, М. Сумцов, торкалися її і російські дослідники – Ф. Буслаєв, О. Афанасьєв, О. Веселовський. У 70-х рр. ХІХ ст. її висвітлює І. Нечуй-Левицький. Увагу сучасних дослідників,

передусім мовознавців, привертають походження, мотиви номінації, творення, функціонування демонологічних назв (С. Плачинда, С. Парсамов, А. Василенко, Н. Хобзей, Н. Тяпкіна та ін.). Однак, незважаючи на давність інтересу до демонологіки, вивчення її в контексті сучасного мовнокультурного дискурсу, реалізація традиційних демонологічних персонажів у живомовному просторі та з'ясування особливостей функціонування демононазв у різножанрових та різностильових текстах є актуальним.

Інтерес до демонічного у творчості Лесі Українки зумовлений передусім тим, що концептосфера хтонічного у ній репрезентована помітною кількістю концептів відповідного змісту. Показовими у цьому плані є передусім такі твори, як “Лісова пісня”, “Одержима”, “В катакомбах”, “На полі крові”, які, на наш погляд, повною мірою можна вважати зразками сакральних текстів. На думку І. Бетко, сакральний художній текст є “досконалим засобом накопичення і фіксації релігійних переживань та осмислення релігійного досвіду”, він “спроможний дати необхідні духовно-психологічні орієнтири”, “здатний змінювати стан людської свідомості” [1, 8]. Як правило, такий текст, з тяжінням до узагальнень і абстрагованих понять, надає широкі можливості вивчення контекстного вживання найменувань, включених у концептосферу.

Уявлення про демонічну (хтонічну) силу об'єктивується у відповідних концептах. До основних із них у язичницькій площині належить “чорт”, втілений у творчості Лесі Українки в образах Водяника, Лісовика, Перелесника, Того, що греблю рве, Того, що в скалі сидить. Об'єктивація відповідного концепту в релігійно-християнському вимірі в українській етнокультурі знаходить підтвердження в образах сатани, диявола, люцифера та под. Сукупність таких концептів репрезентує певну концептосферу, яку кваліфікують як сакральну (Т. Вільчинська) або сакрально-хтонічну (Н. Слухай).

Апелюючи до поняття концепту, послуговуємось його дефініцією, яку подає В. А. Маслоу. Узагальнивши відомі погляди, білоруська дослідниця констатує, що концепт – це

семантичне утворення, позначене лінгвокультурною специфікою, яке тим чи іншим чином характеризує носіїв певної етнокультури. Концепт, відображаючи етнічне світобачення, маркує етнічну мовну картину світу і є цеглинкою для побудови “оселі буття” (за М. Хайдеггером). Одночасно концепт – це певний квант знання, що відображає зміст усієї людської діяльності. Концепт не безпосередньо виникає зі значення слова, а є наслідком зіткнення словникового значення слова з особистим і народним досвідом людини (за Д. С. Лихачовим). Він оточений емоційним, експресивним, оцінним ореолом [3, 36].

Строкатість культурологічних смислів концепту “чорт” підтверджують і мотивують загальномовні тлумачення його номена. Лексикографічні загальномовні джерела подають різні визначення лексеми “чорт” на зразок: “це надприродна істота, яка втілює в собі зло і має вигляд темношкірої людини з козячими ногами, хвостом і ріжками; злий дух, нечиста сила, біс, диявол, сатана” [7, 362]. “Словник синонімів української мови” фіксує такі назви чорта (надприродної істоти, яка втілює в собі зло), як: біс, чортяка, гаспид [аспид], гаспидяка, дідько, куцак, куций, куцан, куць, антипко, арідник, мольфар [молфар], анцихрист [антихрист], бенеря; демон, гемон (в античній міфології); диявол, сатана (вища істота серед тих, хто втілює в собі зло); люципер [люципер], люцифер (володар пекла і зла); пекельник (злий дух, що живе в пеклі); лукавий, нечисті (як евфемізм з метою уникнути вживання слів “чорт”, “диявол”); домовик, домовий, хованець (той, що живе в домі); водяник, водяний, той, що греблі рве (той, що живе в озерах, річках тощо); анциболот, анцибол, анциболотник, болотяник (той, що живе в болоті); лісовик, шезник, гайовик, лісун, полісун (той, що живе в лісі); очеретяник (той, що живе в очереті); польовий (той, що живе в полі); шайтан (у мусульманській релігії) [9, 286–287].

У міфопоетичній традиції чорт тлумачиться як: нечистий, дідько, біс, диявол, сатана, той, злий – один із найрозповсюдженіших негативних персонажів стародавньої української міфології та демонології християнської доби [4, 165–166]. Походження нечисті у народних легендах пов’язується з міфом про скинутих

із неба ангелів, що потрапили хто в ліс, хто у воду чи в болото, але постійним їх помешканням є пекло [2, 62]. Серед його імен: сатана, біс, той, чорний, рябий ідол, ірод, змії, диявол, проклятий, рогатий, лукавий, нечистий, куций, Гриць без п'ят, шезник, а також Сатаніель, Люципер, Каїм, Какодемон, Кетеб.

Суттєвий вплив на українську художню творчість мала християнська символіка. За одним із джерел, чорт кваліфікується як переосмислений біблійною міфологією образ язичницького божества сонячного (денного) світла Дия. У християнстві чорт (диявол) став уособленням темних сил, антиподом Бога [5, 94]. Люципер, диявол, сатана (від староевр. сатан, дослівно – протидіючий), за вченням ряду релігій, – злий дух або глава злих духів, які є винуватцями зла у світі, штовхають людей до гріха, володарюють у пеклі. Віра в Люцифера має давню історію, витoki якої сягають первіснообщинних уявлень про поділ духів на добрих та злих. Із виникненням монотеїстичних релігій ці уявлення трансформувались у поняття Люципер. Зокрема, Люципер як супротивник Бога з'являється тільки в більш пізніх книгах Старого Завіту, написаних в VI–V ст. до н. е., коли в євреїв склався свій тип монотеїзму [5, 182–183]. Чорт, дідько, біс, нечистий – образ народної демонології, що уособлює негативні, ворожі людині сили. Образ чорта – дохристиянського походження, але зазнав сильного впливу християнських уявлень про диявола. Постає одночасно зооморфною й антропоморфною істотою. Звірину природу видають вовна, рижки, рило, ратиці, хвіст [5, 378–379].

М. Пселл ділить демонів на шість класів за місцем їхнього перебування. Вищі демони — “леліурія” (вогненні), що сяють або блискають, ті, що живуть над місяцем. Далі йдуть “аерія” – демони, що живуть у повітрі під місяцем; “хтонія” – мешканці землі, “гідраія” або “еналія” – водяні; “гіпхтонія”, які живуть під землею; і, нарешті, “мізофаес” – ті демони, що ненавидять світло й, будучи сліпими і майже байдужими, перебувають у найвіддаленіших глибинах пекла [8, 154–155]. Хоча більш прийнятною є класифікація за локальною ознакою, згідно з якою чорти поділяються на водяників, що живуть у водоймах, лісовиків – мешкають у лісі, а також польовиків, домовиків, очеретяників, попелюхів та под.

Демонічні образи, трансформуючись у творчій уяві митця, часто переходять у різножанрові твори, по-новому відтворюючи навколишній світ. Яскравий приклад такої трансформації знаходимо у текстах Лесі Українки. Знаковими в її творчості є демонологічні образи як репрезентанти християнського і язичницького сценаріїв. До номенів концепту “чорт” у її творах належать: чорт, сатана, змії, диявол, люципер, Вельзевул, юда, водяник, лісовик, перелесник, куць, той, що в скалі сидить, той, що греблі рве. Кожен із демоноперсонажів характеризується певними рисами, засвідченими семантико-аксіологічними особливостями відповідних концептуалізованих понять.

Так, водяник в українській етнотрадиції – це злий дух, втілення водної стихії як негативного й небезпечного явища. Водяник найчастіше мав вигляд старого діда, покритого водоростями, з довгою бородою і хвостом. Міг перевтілюватись у різні істоти – дитину, козла, собаку, качура, рибу. Вважалося, що його володіння обмежувалися водоймищем. Розгніваний водяник міг завдавати людям збитки: розливати річки, руйнувати греблі, млини, топити людей. Перед нами, отже, вимальовується образ водяника, який є ніби господарем річок, озер і риби, що в них водиться, любить робити людям збитки, пожартувати. Таким він виступає і в “Лісовій пісні”. Семантику відповідного концепту формують смисли, супроводжені як негативними конотаціями (“**душогубець, що втілює зло**”: *«Той клятий Водяник! Бодай би всох! Я, наловивши риби, тільки вплив на плесо душогубкою, – хотів на той бік передатися, – а він вчепився цупко лапою за днище, та й ані руш! Ще трохи – затопив би!»* [10, 116]; “**мститивий у стосунку до злих людей**”: *«Ще ж Водяник стіжка їм підмочив...»* [10, 163]); так і позитивними (“**той, що переймається долею водойм та їх мешканців**”: *«Хто тут бентежить наші тихі води?»* [10, 95]; “**прихильник порядку у своїх володіннях**”: *«Ну, розчеши, я сам люблю порядок. Чеши, чеши, я тута подожду, поки скінчиш роботу. Та поправ латаття, щоб рівенько розстелялось, та килим з ряски позшивай гарненько, що той порвав пройдисвіт...»* [10, 96]). Тож є підстави говорити про амбівалентність концептуалізованого

образу. Водяник – це **“дбайливий господар, що вселяє страх”**: *«В моїй обладі вода повинна знати береги. Іди на дно!»* [10, 98]; **“люблячий батько, здатний на помсту”**: *«Чудна ти, дочко! Я ж про тебе дбаю. Таж він тебе занастив би тільки...»* [10, 99].

Іншим поширеним образом української демонології є лісовик – міфологічний образ, який, згідно з легендами, втілювався в подобу дуже старого кошлатого діда. Його характерною особливістю була відсутність тіні (О. Потапенко). Авторка з симпатією змальовує цього персонажа – *“малого, бородатого діда, влучного рухами, поважного обличчям”* [10, 101]. Відомо, що лісовик є символом небезпеки, яка підстерігає людину в лісі. У драмі – це передусім персонаж, який прагне, щоб у лісі всі жили по правді і справедливості. Він шанує дядька Лева: *«Люблю старого... Він нам приятель»* [10, 171]; високо цінує волю і має розвинене почуття власної гідності, тому з боєм звертається до Мавки: *«До кого ти подібна? До служебки, зарібниці, котрій останній сором не дає жebraчкою зробитись»* [10, 221]. Лісовик не звик прощати зраду, тому Лукаша перетворює на вовкулаку, вважаючи це заслуженою карою: *«Ти помсту ту злочином називаєси, ту справедливу помсту, що завдав я зрадливому коханцеві твоєму?»* [10, 227]. Він любить і жаліє Мавку: *«Дитино бідна, чого ти йшла від нас у край понурий?»* [10, 228], водночас обурюючись її рабською покірністю: *«Не гідна ти дочкою лісу зватись!»* [10, 227].

Семантика концепту “лісовик” характеризується такими смислами: **“той, що є владикою і захисником лісу”**: *«Дідусю! Лісовий! біда! рятуйте!»* [10, 101]; **“прихильний до людей”**: *«Ось тут мають хижку будувати, я й не бороню, аби не брали сирого дерева»* [10, 101]; **“той, що пам’ятає добро”**: *«...Дядько Лев залявся на життя, що дуба він повік не дасть рубати. Тоді ж і я на бороду залявся, що дядько Лев і вся його рідня повік безпечні будуть в сьому лісі»* [10, 102]; **“не прощає зла”**: *«Ту помсту ти злочином називаєси, ту справедливу помсту, що завдав я зрадливому коханцеві твоєму?»* [10, 227]; **“співчутливий”**: *«Дитино бідна, чого ти йшла від нас у край понурий? Невже нема спочинку в ріднім гаю?»* [10, 161].

Чорти з народних повір'їв і казок люблять шкодити людям. Це характерно і для Куця, “молоденького чортика-панича”, що живе на болоті й не проти поживитися людьми. Проте і він не позбавлений окремих позитивних рис у драмі. Як і Лісовик, Куць шкодує за дядьком Левом та карає злих людей, що “зрушили умову”. Відповідний концептуалізований образ акумулює такі смисли: “**той, що мешкає у болоті**”: «Поки не в болоті, сухо в мене в роті!» [10, 127]; “**той, що чинить зло**”: «Найкращі коні на смерть заїздив; куплять – знов заїжджу» [10, 163]; “**знається з іншою нечистою силою**”: «Ще й відьму, що в чортиці бабувала, гарненько попросив, щоб їм корови геть-чисто попусвала. Хай же знають!» [10, 163]. У ремарці «З-за купини вискакує Куць, молоденький чортик панчик» [10, 127] об'єктивується традиційне міфопоетичне змалювання цього демоноперсонажа.

Привертає увагу в “Лісовій пісні” й образ Того, що греблі рве, який в українських народних повір'ях трапляється рідко. Подібний до нього образ зафіксовано в українських прислів'ях і приказках, уміщених у збірнику Номиса: «Вередує, як у греблі біє». Заміна назви демонологічного образу перифразою – явище давнє. Проголошувати назви демонів заборонялося, оскільки це були так звані табуйовані імена. Вважалося, що той, хто порушить цю заборону, накличе на себе жорстоку кару з боку злого духа. За аналогією до цієї назви Леся Українка, очевидно, назвала й іншого демонічного персонажа – Того, що в скалі сидить. Імена, які дала поетеса цим образом, цілком відповідають їхній природі й функціям. У поведінці Того, що греблі рве постійно присутні елементи гри, фантазії, жартівливої інтриги, і цей грайливо-іронічний стиль стає визначальним у його стосунках із навколишнім світом (І. Нечуй-Левицький). Тому він і сприймається швидше як молодий гарний хлопець, ніж підступна істота з “нижчого” світу. До речі, у чернетці авторка так і називала його – хлопцем, а в чистовику замінила цей номінант неозначено-особовими формами *він, йому, нього* та ін. У змалюванні Лесі Українки Той, що греблі рве зображений із нетиповою для міфопоетичної уяви зовнішністю: «*молодий, дуже білявий, синьоокий, з буйними і разом плавкими рухами; одяга на йому міниться барвами, від*

каламутно-жовтої до ясно-блакитної, і поблискує гострими іскрами. Кинувшись з потоку в озеро, він починає кружляти по плесі, хвилюючи його сонну воду; ...Хвилює воду ще більше, поринає і виринає, мов шукаючи щось у воді» [10, 91]. Семантику цього концептуалізованого образу формують передусім смисли зі зниженими конотаціями: **“душогубець”** («Таж він тебе занастив би тільки, потяг би по колючому ложиську струмочка лісового, біле тіло понівечив та й кинув би самотню десь на безвідді» [10, 99]; «Сховайся за вербою! Полинемо з тобою ген на лотоки, зірвемо греблю рівну, утопим мельниківну!» [10, 97]); **“бешкетник”** («Місточки збиваю, всі гребельки зриваю, всі гатки, всі запруди, що загатили люди, бо весняна вода, як воля молода!» [10, 91]); **“шибайголова”** («З гір на долину біжу, стрибаю, рину!» [10, 91]); **“лукавець”** («Нерідний він, хоч водяного роду. Зрадлива і лукава у нього вдача» [10, 95]); **“спокусник”** («Під час сеї мови Той, що греблі рве нишком киває русалці, ваблячи її втекти з ним по лісовому струмку» [10, 96]). Амбівалентність образу засвідчує текстовий фрагмент: «А я щось знаю, любчику, хорошиий душогубчику!» [10, 94].

Одним із втілень чорта у досліджуваній творчості є образ Перелесника. Характеризуючи його, Леся Українка пише: «З гущавини ліса вилітає Перелесник – гарний хлопеч у червоній одежі, з червонястим, буйно розвіяним, як вітер, волоссям, з чорними бровами, з блискучими очима» [10, 112]; «...вогняним змієм-метеором злітає Перелесник...» [10, 175]. У ремарці простежується зв'язок цього демона зі змієм, гаспидом. Змій (вогняний змій) у народній свідомості тісно переплітається з дияволом. Щоправда, однозначно тлумачити образ Перелесника як видовий до чорта важко. По-перше, у драмі він належить до антропоморфних демонологічних персонажів, сестрицями якого є *“гірські русалки”*. З іншого боку, в його образі Леся Українка змальовує нам такого собі **“спокусника жінок”**: «Щастя – те зрада... тим воно й гарне, що вічно летить!» [10, 156], здатного до метаморфоз. Цілий ряд мотивів, що характеризують Перелесника як *“злого духа”*, Леся Українка обминає. Вона вишукує такі деталі в зовнішності й поведінці цього демона, щоб створити потрібний

їй концептуалізований образ, семантика якого акумулює насамперед смисл **“той, що є звабником”**: *«Ходи полетимо! Я понесу тебе в зелені гори, ти ж так хотіла бачити смереки»* [10, 113], в авторській інтерпретації – ще й **“палієм”**: *«Верба раптом спалахує вогнем. Досягнувши верховіття, вогонь перекидається на хату, солом'яна стріха займається, пожежа швидко поймає хату»* [10, 175]. Амбівалентність образу підтверджує семантичний компонент: **“небезпечний, але співчутливий”**: *«В сю мить з неба вогняним змієм-метеором злітає Перелесник і обіймає вербу»* [10, 175].

Мало вираженим в українському фольклорі є образ Того, що в скалі сидить, який, за деякими народними повір'ями, «сидів у скалі, де Бог і відкрив його». Загалом Той, що в скалі сидить – Мара, Марище – може інтерпретуватися і як примара убитого чоловіка, привид, і як міфічна істота в образі злої потвори, і як нечиста сила, різновид чорта. Марище, або Той, що в скалі сидить, у драмі “Лісова пісня” характеризується лаконічно: *«Раптом з-під землі з'являється темне, широке, страшне Марище»* [10, 157], реалізуючи передусім семантику **“володар царства мертвих”**: *«Тебе візьму я. Ти туди належши: ти бліднеш від огню, від руху мліси, для тебе щастя – тінь, ти нежива»* [10, 158].

Усе гірше, що оточує людину, несе їй страждання, нещастя, загибель, уособлюючи підлість, підступність, зрадництво, злість, пов'язано з образом сатани. Як наклепник і очернитель Божественного творіння, він протистоїть Богові й зазнав від нього поразки. Якщо диявол як Люцифер поліг на початку світу, то диявол як Сатана поляже в його кінці. Сатана — постійний обвинувач Божественного творіння. Ім'я це має єврейський корінь *saton*, який означає “протистояти”, “бути противником”. Первинно це слово позначало просто “ворога”, “супротивника”, таке вживання представлено і в Біблії [8, 154–155].

У поетичній драматичній творчості Лесі Українки концепт “сатана” виражає смисл: **“той, що є спокусником, облудником”**: *«Він поклонився духом Прометею, а той єсть сатана, одвічний змії, що спокусив на гріх і непокірність»* [6, 284]; *«Який злий дух*

тобі обмарив серце?» [6, 274]. У першому реченні вжито епітет “одвічний” для підсилення вічного протистояння добра і зла. У другому фігурує метафора “обмарив серце”, вжита з метою передачі могутньої сили злого духа. Водночас це і “**той, що може бути безсилим**”: «Геть, сатано! Твоїєї влади тут немає!» [6, 265]; “**той, порядком від якого є віра й молитва до Бога**”: «Сестро, молитва й віра хай тебе рятують від наводження злого духа» [6, 265]; “**той, що є неправдивим богом**” (“князем тьми”): «І за се те нас мучать, розпинають, що ми не хочем князя тьми признати нашим богом, бо ходимо не в темряві, а в світлі» [6, 276]. Леся Українка досить гостро послуговується назвами: “князь тьми”, “син тьми”: «А всі оті, що звалися богами в поганськiм світі – ідоли бездушні або злі духи, слуги князя тьми» [29:276]; «Геть, відійди від мене, сине тьми!» [6, 280].

Символічно-метафорична природа концепту “сатана” реалізується у контекстах, де експлікуються підступність, підлість, хитрість відповідного демоноперсонажа. Об’єктивацію подібних концептуальних ознак демонструють контексти, у яких засвідчено різні номінації сатани. Наприклад, “Злий дух” – “**той, що має владу над думками і помислами людини**”: «Я обізвусь... Який злий дух тримає мої слова?» [6, 256]; “Вельзевул” – “**той, що навіть буває милосердним**”: «Сам Вельзевул, напевне, почув би милосердя» [6, 255]; “Єхидна” (за аналогією до змія) – “**та, що вселяє відразу**”: «І єхидна несвідома, а всяк її розтопче, як стріне на шляху» [6, 250]. У драмі “На полі крові” структуру аналізованого концепту доповнюють такі смисли: “**той, що вселяє страх**” («Геть від мене, сатано!» [11, 341]), або, як Юда, “**асоціюється зі зрадником**” («Тепер я бачу добре: ти той Юда, що вчителя продав» [11, 327]).

Отже, проаналізувавши концепт “чорт”, репрезентований різними номінаціями, зумовленими передусім специфікою його реалізації у християнській і язичницькій площинах, ми визначили низку смислів, позначених різними конотаціями. Як хтонічний цей концепт супроводжують насамперед негативні конотації, але у “Лісовій пісні” засвідчені й позитивно марковані смисли, що демонструють амбівалентність концептуалізованого поняття.

У досліджуваних текстах концепт “чорт” виразно полісемантичний. Хоча більшість із виявлених концептуальних смислів перетинається із тими, що характеризують подібний концепт в українській етнокультурі, засвідчено також чимало і таких, що реалізуються лише в індивідуально-авторській картині світу Лесі Українки.

Література

1. Бетко І. Українська релігійно-філософська поезія. Етапи розвитку / І. Бетко. – Katowice : Wyd-wo Un-tu Śląskiego, 2003. – 240 с.
2. Демонічні істоти: Русалка, Чугайстер і ін. // 100 найвідоміших образів української міфології. – К. : Орфей, 2002. – 448 с.
3. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика : учебн. пособ. / В. А. Маслова. – М. : Высшая школа, 2004. – 240 с.
4. Плачинда С. Словник давньоукраїнської міфології / С. Плачинда. – К. : Велес, 2007. – 240 с.
5. Релігієзнавчий словник / ред. А. Колодний, Б. Лобовик. – К. : Четверта хвиля, 1996. – 392 с.
6. Світанок Вітчизни. Українська література кінця ХІХ – початку ХХ ст. : навч. посіб. / упор. А. А. Чічкановський. – К. : Грамота, 2001. – 511 с.
7. Словник української мови : в 11 т./ за ред. І. К. Білодіда та ін. – К. : Наук. думка, 1970–1980.
8. Сад демонов – Hortus daemonum : Словарь inferнальной мифологии Средневековья и Возрождения / авт.-сост. А. Е. Махов. – М. : Intrada, 1998. – 320 с.
9. Словник синонімів української мови: в 2 т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головашук та ін. – К. : Наук. думка, 2006. – Т. 2. – 960 с.
10. Українка Леся. Вірші та поеми / Леся Українка. – К. : Велес, 2008. – 296 с.
11. Українка Леся. Твори : в 2 т. / Леся Українка. – К. : Наук. думка, 1987. – Т. 2.

Вишневская Г. Лингвальная объективация концепта “чёрт” в поэтическом драматическом творчестве Леси Украинки.

Анализируется концепт “чёрт” в поэтическом драматическом творчестве Леси Украинки. Обнаружены основные смыслы,

определяющие его семантику в рече-концептуальной картине мира писательницы. Работа выполнена в аспекте когнитивной лингвистики.

Ключевые слова: концепт, концептосфера, хтоническое, картина мира.

Vyshnevskia H. Linguistic Analysis of Concept “Devil” in Poetic Dramatic Creative Works of Lesia Ukrainka.

This article is devoted to the analysis of concept “devil” in poetic dramatic creative works of Lesia Ukrainka. The main meanings are discovered which determine it’s semantics in writer’s linguistic and conceptual world model. This work is done according to the aspect of cognitive linguistics.

Key words: concept, conceptsphere, khtonic, world model.